

Nr 59.

Ankom till riksdagens kansli den 14 maj 1918 kl. 12 m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 17 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension.

I en till riksdagen den 12 april 1918 avlåten, till bankoutskottet hänvisad proposition, nr 272, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga här nedan intagna

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 17 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension.

Härigenom förordnas, att 17 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension skall hava följande ändrade lydelse.

17 §.

Tjänstår för erhållande av pension enligt denna lag beräknas icke allenast för tid, under vilken tjänst innehavaren innehaft tjänst, som i

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 8 saml. 49 häft. (Nr 59.)

denna lag avses, utan även för tid, under vilken han innehåft annan statstjänst eller ock i statens tjänst haft extra ordinarie anställning eller förordnande. Vid sådan tjänstårsberäkning skall avdrag göras för tid, under vilken ledighet från tjänsten ägt rum av annan anledning än semester, sjukdom, offentligt uppdrag, fullgörande av värnplikt eller resa, som med vederbörligt tillstånd företagits till egen utbildning; i fråga om tjänstinnehavare, som icke äger rätt till semester, må avdrag ej göras för tid av högst en och en halv månad om året, under vilken ledighet må hava åtnjutits för hälsans vårdande eller för enskilda angelägenheter.

I fråga om pension för den, som vid avgång från tjänst, som i denna lag avses, erhållit pension för annan sådan tjänst eller annan statstjänst, må tjänstår, som beräknas för erhållande av den pension, ej ånyo beräknas såsom tjänstår, där det icke på grund av annan tjänstgöring än den, på vilken den förra tjänstårsberäkningen grundats, må såsom tjänstår beräknas.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

Åberopade statsrådsprotokollet är av följande lydelse:

»Den 16 november 1914 tillkallade dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet jämlikt nådigt bemyndigande fem sakkunniga för att inom departementet biträda vid utredning beträffande de förändringar i gällande bestämmelser om undervisningen vid universiteten och karolinska institutet, som kunde finnas påkallade av tillämpningen av värnpliktslagen den 17 september 1914.

I sitt den 19 december 1914 avgivna utlåtande redogjorde de sakkunniga till en början för huru undervisningen vid ifrågavarande högskolor lämpligen borde ordnas för att tillgodose de värnpliktigas intressen, varefter de sakkunniga vidare anförde, bland annat, följande: Det vore uppenbart att det, som kunde göras för de värnpliktiga i avseende på undervisningens anordnande, vore ganska obetydligt i förhållande till den uppoffring av tid, de värnpliktiga måste underkasta sig, och de ekonomiska förluster, de genom sin långa värnpliktstjänstgöring lede. Det måste därför läggas vikt på att bereda dem de lättnader på annat sätt, som fölle inom möjlighetens gräns. De sakkunniga hade också tagit

under övervägande, huruvida icke vissa andra åtgärder skulle kunna vidtagas för att i möjligaste mån utjämna den skillnad, som till följd av värnpliktstjänstgöringen lätt nog uppstode mellan de värnpliktiga och deras frikallade eller kvinnliga studiekamrater och som försatte de förra i en mera ogynnsam ställning med hänsyn till studievillkor och framtida befordringsutsikter ävensom andra därmed sammanhängande förhållanden.

Sedan i anslutning härtill frågorna om tentamensbetygens giltighet samt värnpliktiga studenters rätt till stipendier berörts, fortsatte de sakkunniga: Värnpliktstjänstgöringen vore onekligen en form av arbete i statens tjänst. Det kunde därför icke anses orimligt, att densamma också uppskattades såsom sådant med avseende å åtskilliga förmåner, som det i statens tjänst fullgjorda arbetet i allmänhet medförde. Sålunda skulle måhända fullgjord värnpliktstjänstgöring kunna räknas såsom intjänad merit att beaktas vid framtida befordran i statens tjänst. Svårigen kunde det dock tänkas fastslaget som allmän regel, att nämnda tjänstgöring städse skulle gälla som merit för befattning i statens tjänst. Allt för olikartade vore dessa befattningar, och för de flesta av dem, på vilka den en gång värnpliktige studenten framdeles kunde komma att aspirera, skulle den merit, som värnpliktstjänstgöringen rimligen kunde tänkas innebära, få rubriceras allenast såsom ett moment i tjänstaldern och därmed vara reducerad till jämförelsevis ringa värde. För vissa grupper av befattningshavare i det allmännas tjänst torde dock fullgjord värnpliktstjänstgöring böra tillgodoräknas i större utsträckning.

De sakkunniga framhöllo i anslutning härtill ett par yrkesgrupper, där, enligt deras förmenande, värnpliktstjänstgöringen borde kunna få medföra rätt till tjänstårsberäkning i fråga om befordran, varefter de slutligen anförde: För erhållande av pension beräknades enligt lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension erforderliga tjänstår icke allenast för tid, under vilken tjänst innehavaren innehaft civil tjänst med lön å stat, utan även för tid, under vilken han innehaft annan statstjänst eller ock i statens tjänst haft extra ordinarie anställning eller förordnande. Det syntes de sakkunniga vara med billighet överensstämmande, att i dessa tjänstår finge inräknas jämväl den tid, under vilken värnpliktstjänstgöring fullgjorts.

I ett den 28 oktober 1915 avgivet utlåtande över de sakkunnigas framställning i sistberörda del anförde statskontoret: *Statskontoret.*

Den tjänstgöring, som enligt den civila pensionslagens bestämmelser grundlade tjänstårsberäkning för pension, vore beroende på frivilligt

åtagande i tjänstavtalet med staten, varemot värnpliktstjänstgöringen vore grundad på i lag föreskriven skyldighet att utbildas till rikets försvar. En ändring av lagens bestämmelser i den ifrågasatta riktningen skulle därför innebära en väsentlig avvikelse från en i nämnda lag fastslagen princip, vilken för övrigt torde utan undantag gälla även på andra områden av statens pensionsväsen. Vidare torde böra påpekas, att, då de statens tjänstemän, som erhållit sin förberedande utbildning vid universiteten eller karolinska institutet, i regel inträdde i civil statstjänst så tidigt, att de vid den levnadsålder, då skyldighet att avgå från tjänsten inträdde, mer än väl innehade det för hel pension föreskrivna antalet tjänstår, ett sådant medgivande, som de sakkunniga föreslagit, i allmänhet syntes sakna praktisk betydelse och huvudsakligen endast i ett fåtal fall, där av individuella anledningar tidigare avgång ägde rum, kunde bli till verklig fördel för tjänstemännen. Däremot skulle kunna med större skäl ifrågasättas, att tid, varunder ledighet åtnjutits för fullgörande av värnplikt, icke finge avdragas vid tjänstårsberäkning för pension; och ehuru ej heller ett sådant medgivande torde av nyss anförda skäl hava någon större praktisk betydelse för tjänstinnehavare, som utbildats vid universiteten eller karolinska institutet, ansåge statskontoret dock, att det borde tagas i övervägande, huruvida icke i den civila pensionslagen lämpligen borde införas ett stadgande av innehåll, att vid tjänstårsberäkning för pension avdrag ej finge göras för tid, varunder tjänstinnehavare åtnjutit ledighet för fullgörande av värnplikt.

*Departements-
chefen.*

Lika med statskontoret finner jag det icke, åtminstone för det närvarande, böra tillrådas att låta en person såsom tjänstår tillgodoräkna sig den tid, varunder han före sitt inträde i statens tjänst kan hava varit inkallad till värnpliktstjänstgöring. Visserligen torde vederbörandes studier eller utbildning ofta komma att fördröjas just genom fullgörandet av värnplikten, varför otvivelaktigt ur denna synpunkt skäl kunde tala för att i tjänstårshänseende jämställa värnpliktstjänstgöringen med vanlig anställning i statens tjänst. Emellertid skulle en sådan anordning strida mot principerna i 1907 års lag; i avsaknad av närmare utredning i frågan torde densamma därför icke böra nu upptagas. Däremot lär, på sätt statskontoret föreslagit, det vara lämpligt, att en person, vilken redan vunnit statsanställning, icke behöver i fråga om tjänstårsberäkning vidkännas avdrag för den tid, varunder han åtnjutit ledighet för fullgörande av värnplikt. I detta sammanhang må erinras, att genom kungörelse den 4 juli 1913 föreskrivits, att i alla de fall, där för civil ordinarie eller extra befattningshavare avlöningsförhöjning

må äga rum efter viss tids tjänstgöring, honom icke må föras till last tid, varunder han åtnjutit ledighet av ovan nämnda anledning. Det torde sålunda allenast innebära ett fullföljande av denna princip, om motsvarande medgivande göres i fråga om rätt till pension.»

Utskottet, som förutsätter, att i värnplikt inbegripes jämväl tjänstgöring enligt § 28 värnpliktslagen eller s. k. krigstjänstgöring, har vid sådant förhållande icke funnit något att erinra mot Kungl. Maj:ts förvarande framställning och hemställer förty,

Utskottet.

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition nr 272 må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 14 maj 1918.

På bankoutskottets vägnar:

ERNST HEDENSTIERNA.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

av första kammaren: herrar *Hedenstierna, Hallin, Ekman, Nilsson* i Kristinehamn, *Jönsson, Göransson, Hedenström* och *Lindley* samt

av andra kammaren: herrar *Kristensson, Berg* i Munkfors, *Borg, Henrikson, Jonsson* i Gunboda och *Lovén*.